

ב ש ל ח ב

משה". והנבואה היתה: "עתידה אמי שתלד בן כו". ואח"כ מוסיף רש"י תירוץ שני (למה נקראת רק "אחות אהרן") "לפי שמסר נפשו עלי' וכו'".

אבל עפי"ז צלה"ב:

(א) למה מעתיק רש"י התיבות "ותקח מרים הנביאה" — הרי התיבות המכריחות את פירושו הן: "אחות אהרן" (שבזה קשה "ולא אחות משה").

א. עה"פ: "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה ותצאן כל הנשים אחרי' בתופים ובמחולות", מעתיק רש"י התיבות "ותקח מרים הנביאה" ומפרש: "היכן נתנבאה, כש" היתה אחות אהרן, קודם שנולד משה, אמרה עתידה אמי שתלד בן י כו' כדאי' בסוטה י. ד"א: אחות אהרן לפי שמסר נפשו עלי' כשנצטרעה: נקראת על שמו".

בפשטות כוונת רש"י היא לתרץ קושיא פשוטה המתעוררת בלימוד ה" כתוב — וכמפורש במס' סוטה המצו" יינת בפרש"י: "אחות אהרן ולא אחות משה (בתמי')?", ומתריך רש"י שאין תיבות "אחות אהרן" תואר על מרים (שאו קשה "ולא אחות משה?"), אלא הן באות בהמשך לתיבת "הנביאה" שלפניהן: שהיתה "נביאה" כשהיתה עדיין רק "אחות אהרן קודם שנולד

(ד) זכמו שפירש"י בסוטה שם ד"ה ש" הייתה.

(8) אבל אין לתרץ בפשוטו של מקרא כמ"ש הרמב"ן (ועד"ז הוא ברבינו בחי) "מפני שהזכירו בשירה משה ומרים ולא הזכיר אהרן רצה הכתוב להזכירו ואמר אחות אהרן דרך כבוד לו וכו'" — כי תירוץ זה הי' שייך לומר אם משה ומרים היו רק נזכרים בענין זה לשם זכר בעלמא, או צריך להזכיר גם אהרן, אבל כאן הרי הוזכרו לפי שמשה התחיל השירה לאנשים ומרים לגשים, וא"כ מה ענין להזכיר כאן את אהרן?

גם אין לפרש (בפשש"מ) כמ"ש הרמב"ן שם (ועד"ז הוא ברשב"ם וברבינו בחי) "ותכן שורך הכתובים ליחס אל גדול ה" אחים", כי (נוסף ע"ז שלא נרמז זה בפרש"י — הנה) בנוד"ד (ובפרט זה) מתאים יותר ליחסה אל משה שהוא הוציא את בני" מצרים ובקע הים והוא שהתחיל לומר את השירה לאנשים.

גם אין לומר כמ"ש בכלי יקר "ומש" אחות אהרן לפי שהיתה דומה לו בנבואה, אבל לא למשה, כי כן משמע סוף פ' בהעלותך" — כי מה נוגע כאן שהיתה שוה לאהרן בנבואה — והכללי לשיטתי' ש"עכשיו נעשית נביאה".

- (1) פרשתנו טו, כ.
- (2) ברש"י כת"י הלשון הוא: אמרה עתידה אמי שתלד בן להושיע את ישראל וכו' כדאי' במס' סוטה ד"א וכו'. ובדפוס שני: אמרה עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל ד"א וכו'. אבל ברוב הדפוסים (כולל דפוס ראשון) הלשון הוא כבפנים. וראה לקמן הערה 37.
- (3) יב, סע"ב. וכ"ה במגילה יד, א. וראה מכילתא עה"פ.
- (4) והוא ממכילתא. וראה לקמן הערה 32.
- (5) בהעלותך יב, יא"ב.
- (6) ובדפוס שני: כשנצטרעה, לכך אמר כן, וראה לקמן הערה 31.

יוקשה לו בפירוש שרשי מביאו — ולתרץ הקושיא כותב רשי "כדאיתא כו" — שעי העיון שם תתישב הקושיא.

ובאם דברי רז"ל המובאים בפרשי נמצאים בכמה מקומות, ורשי מציין לא' מהם (ולא סתם "דאיתא בגמרא", או כיו"ב) — אז כוונתו שדוקא עיי העיון במקום המצויין ברשי יתוסף ביאור בפ' הכתוב¹²;

ועפ"ז בנדוד: מהי כוונת רשי לתרץ בפ' פשט הכתוב עיי ציון המקור? מאד"ל זה נמצא במס' סוטה וגם במס' מגילה ורשי מדייק ומציין לסוטה — והרי אדרבא, מגילה (שהיא בסדר מועד) קודמת בש"ס למס' סוטה (שבסדר נשים)¹³.

(12) או שרוצה לשלול הדד"ל כפי ש' הוא במקום השני.

(13) כ"ה לפי סדר הרגיל בששה סדרי משנה זמ"ן גק"ט — מתחיל בסדר זרעים ומסיים בטהרות, כן היא דעת החק"ו בהקדמה (ה, א), "המביים בהקמתו לפיה"מ, וכן משמע קצת בשבת (לא, א) — משא"כ לפי מאי דמשמע במדב"ר * (פי"ג, טרסו בסופו) וממדרש תהלים (יט) דעת ר' תני חומא — נז"ט קטין: מתחיל מסדר נשים ומסיים בגויקין. ועד"ז מוכח (לא רק בחלק האגדה שבתורה אלא גם בנוגע להלכה) מתוס' (ע"ז כב, א סד"ה אין מעמידין) ומהרא"ש (שם), וסדר טהרות בא לפני סדר גויקין (עיינן גו"ב מהד"ת חיו"ד סע"ט).

(*) ואף שבבמדב"ר (שם) מבואר דתורה שבע"פ מתחלת במ"ס "מאימתי" ומסיימת במ"ס "בשלום", שלכאורה זהו רק לפי סדר הרגיל — י"ל דמשנה שבסיום עוקצין אין לה קישור כ"כ עם המשניות שקודמות לה, וכמש"כ כמה ממפרשי המשנה, וא"כ אפ"ל דזלל הדעות באה משנה זו בטיסו הש"ס. ועד"ז י"ל בנוגע לתחילת הש"ס, דמס' ברכות אינה שייכת כ"כ לסדר זרעים,

וא"כ הי' לו לרשי להעתיק תיבות אלו, ולא "ותקח מרים הנביאה".

(ב) מה מכריח את רשי להודיע כאן (בפירוש הפשט של כתוב זה) תוכן נבואת מרים? לכאורה הו"ל לכתוב רק "והיכן נתנבאה, כשהיתה אחות אהרן" ותו לא!¹⁴

(ג) לאידך, מנ"ל לרשי, בפשוטו של מקרא, שנבואת מרים היתה "עתי" — דה אמי שתלד בן וכו'?"¹⁵

(ד) כידוע, אין דרכו של רשי לציין מקור פירושו. ובמקום שהוא כן מציין המקור, ה"ז בשביל להוסיף ביאור לפירוש הכתוב; אלא שאין הוספה זו מוכרחת להבנת הפשט (כי אז הי' רשי כותבו בפירוש (כדרכו) — באופן שגם ה"בן חמש (למקרא) יבין), רק שבאם הי' התלמיד זריז וממולח

(9) ואפילו אם נאמר שהתיבה "הנביאה" שייכת להתירוץ, שהיתה "הנביאה" כשהיתה "אחות אהרן" — הרי לפי"ז הי' רשי צריך להעתיק גם תיבות אלו, ולא רק תיבות אלו. ועוד: תיבות "ותקח מרים" אין שייכות לפירוש, ולמה מעתיקן.

(10) לכא' אפ"ל שכוונת רשי בזה היא לתרץ תיבת "הנביאה", ולכן מביא שהתנבאה עתידה אמי שתלד בן כו', היינו שעכשיו התחילה לשיר שראתה שנבואתה "עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל" נתקיימה (ראה חזא"ג מהרש"א סוטה שם), אבל לפי"ז הו"ל לרשי להעתיק בעיקר התיבות "שמושיע את ישראל" (במקום הי' רמו "וכו' כדאיתא בסוטה"), שתיבות אלו מתרצות ומבארות שעתה התקיימה נבואתה (משא"כ התיבות "עתידה אמי שתלד בן").

(11) בפשטות י"ל שמכיון שרשי מציין "כדאיתא בסוטה" אין צריך ע"ז מקור בפש"ט, אבל באם לא הי' מוכרח בפשט"מ הי' מתאים יותר ע"פ סגנון רשי לכתוב: ואמר רבותינו (וכיו"ב) אמרה עתידה אמי כו'.

כוונת רש"י בפירושו כאן היא לתרץ: (א) "הנביאה" בה"א הידיעה — היינו שנתנבאה כבר — היכן נתנבאה. (ב) ועיקר: קושיא פשוטה ה' מתעוררת בלימוד התיבות שמעתיקס "ותקח מרים הנביאה": מובן שכאשר התורה בסיפור מאורע מוסיפה תואר לאדם שמוכירה, ה"ז או: (א) להודיע במי מדובר, כי בלעדי התואר לא היינו יודעים זאת. או (ב) להוסיף הבנה בהמאורע המסופר.

הנה בנדר"ד שהתורה מוסיפה תואר "הנביאה" ל"מרים", מובן שאי"ז בכדי להודיע באיזו מרים מדובר, כי עדיין לא ידענו (עד פסוק זה) שהיתה נביאה. ועוד: תומ"י מפורש שהיתה "אחות אהרן", שזהו בירור גמור.

ועכצ"ל שכוונת הכתוב שהמאורע המסופר כאן יש לו קשר עם זה ש' היתה נביאה. ולכאורה אי"ז מובן:

כבר למדנו בפ' וירא^י: "ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא וגו'" ופרש"י: "כי נביא הוא — ויודע שלא נגעת בה כו'". היינו שענין הנביא הוא לדעת דברים נסתרים. ובפרש"י בפ' ויצא^י: "לפי שהאמהות נביאות היו ויודעות כו'" — ידיעת העתיד לבוא^י. ובפרש"י וארא^י: "כל לשון נבואה אדם המכריו ומשמיע לעם דברי תוכחות כו'".

נמצא שגדר הנביא הוא: יודע דברים נסתרים. יודע עתידות. מדבר ומשמיע לעם דברי תוכחות כו'.

(16) כ. ז.

(17) כס. לו.

(18) וז"ה בפרש"י נח י, כה: שה' עבר נביא כו' ע"ש העתיד כו'.

(19) ז. א.

— שמה מובן שדוקא ע"י מה דאיתא במס' סוטה יתוסף ביאור בפירושו.

(ה) למה מעתיק רש"י בפירושו ה' את התיבות "אחות אהרן" שכבר כתב במ בפ' הא' והול"ל "ד"א לפי שמסר נפשו כו'?"

וא"ו מדובר כמה פעמים שבמקום שרש"י מביא ב' פירושים ואינו מק' דים שיש כאן ב' פירושים (שזה מראה ששקולים הם) יי. ה"ז הוכחה שבכל אחד מהפירושים ישנו קושי שאין בהשני; והפ' הראשון הוא העיקר, אלא שאעפ"כ אין הוא מספיק עדיין. וזקוקים להפ' ה'. ובנדר"ד: מהו הקושי שבב' הפירושים?^י

ב. הביאור בכל זה:

(14) ראה לקמן ס"ע 141 ואילך.
(15) במשכיל לדוד כתב: דאילו לפי א' קשה דלא הוליל הנביאה דמשמע השתא, אלא הוליל לכתוב בלשון עבר שנבאה אחות אהרן. אבל בפשטות — פי' הכתוב — בה"א הידיעה — הוא שהיתה ידועה כנביאה, לפי שנתנבאה לפני^ז.

ונשנית בתחילת הש"ס. להתחיל סדר ה' משנה ביחודו של הקב"ה ולקבל עליו עומ"ש ועול תורה והמצות ערב ובקר וכו' (פסקי ריא"ז לברכות בתחלתו (הובא גם בהגה"ה בהקדמת פיה"ש להרמב"ם), וראה מאירי בהקדמתו בארוכה), וא"כ אפ"ל דלכל הדעות באה מס' זו בתחילת הש"ס.

או י"ל — ע"פ הכלל (ראה בהנמסן ביד מלאכי כללי שני התלמודים סי' י"ד (לענין מחלוקת בבלי וירוש'). דרכי שלום (נדפס בשד"ח כרך י"ד בטופו) כללי הש"ס אות ל' סנ"ז) שלא להרבות במחלוקת — דששה הסדרים לא נרמזו בכתוב ע"פ סדרן ע"י רבינו הקדוש, וכמו שמצינו ע"ז בסדר עשר מכות שבתהלים (עז, קה). ועוד. וראה ניכ' במד"ר שם. ובבעה"ט דברים כו, יז. ותויר"ט בפתיחתו לסדר זרעים ולסדר נזיקין.

עלה בלבה שתאמר שירה — ומה נוגע כאן שהיתה נביאה?

ג. ומתרץ רש"י, שאין כוונת הכ"ת לומר שכאן, במאורע זה יש שייכות לנבואה, כ"א שתיבת "הנביאה" נמשכת למ"ש אח"כ בכתוב "אחות אהרן".

— כי תיבות אלו שבפירושו הן הן תיבות הכתוב (וכאלו היו נדפסות ב"אותיות גדולות), אלא שבאמצע מכניס פירושו, וכדרכו בכמה מקומות²² היינו: שהתנבאה כשהיתה עדיין רק אחות אהרן, קודם שנולד משה — וכוונת הכתוב בזה היא לתרץ קושיא:

בהכתובים שלפנ"ז בענין זה עצמו כתוב²³ "ויאמינו בה" ובמשה עבדו, שמוה מובן עד כמה בטלים היו כל בני אל משה באותה שעה.

ובכלל עוד קודם לזה ראו אשר ה' שמו "אלקים" לפרעה²⁴ שאפילו ה' משנה לפרעה בלעדו "לא ירים איש את ידו ואת רגלו"²⁵, וא"כ אי"מ: איך זה עשתה מעשה גדול כזה אמירת שירה וכו'. "ותצאן כל הנשים אחרי גו'" — ולא מצינו שנטלו רשות מ' משה ע"ז?

לכן מוסיף הכתוב "הנביאה", ש"הייתה נביאה ידועה, גדולה ביותר, עד שהתנבאה כשהיתה עדיין "אחות אהרן", קודם שנולד משה, והנבואה היתה "עתידה אמי וכו'", לכך היתה יכולה לענות השירה בפני משה רבינו (כדלהלן).

וא"כ, מהי השייכות של "ותקח מרים" עם זה שהיתה "הנביאה" — הרי זה שלקחה מרים את התוף בידה ואמרה שירה, אינו ענין של ידיעת נסתרות או עתידות, וגם לא השמיעה בזה תוכחות²⁶, כ"א זוהי תוצאה טבעית מהרגש הנפש שלה בראותה הנס, ובלשון רש"י בענין זה עצמו²⁷: "אז כשראה (משה) הנס עלה בלבו שישיר שירה וכו' אמר לו לבו שישיר, וכן עשה כו' וכן ביהושע כו' וכן שירת הבאר שפתח בה אז ישיר כו'"; ומובן בפשטות שגם מרים, בראותה הנס,

(20) בכמה מפרשים (הובא בס' צדה לדרך, ובכ"מ) כתבו שלכן לקחו תופים, כדי שלא ישמעו האנשים את קולן, לפי ש"קול באשה ערוה" (ברכות כד, א), ועפ"ז הרי (לא רק שלא השמיעה דברי תוכחות, כ"א) לא השמיעה קולה בכלל ואף שמוזה שלא הביא רש"י פירוש זה, מובן ש"ע"פ פשט"מ לא היתה זאת כוונתו²⁸, ואורבה: מפרש"י להלן "מובטחות היו צדקניות שבדור שהקביה עושה להם ניסים והוציאו תופים ממצרים" משמע ש"כוונת התופים היתה בשביל להגדיל השמחה (ודוחק גדול לומר שכונת רש"י שמכיון שידעו שהקביה עושה להם ניסים, וכודאי יאמרו שירה, ובמילא צריך איוה דבר לבלבל קולן שלא ישמעו האנשים, וכמובן). אעפ"כ הרי לפועל שרו ביחד עם קול התופים ובודאי שנתבלבל קולן.

(21) טו, א.

(*) והטעם (גם ע"פ דין) י"ל: בנדויד אי"ז שייך, דהרי מפורש בפרש"י (טו, ב) ראתה (אפילו) שפחה על היס מה שלא ראו נביאים. הרי באותה שעה אין שום חשש וכו', ואינו דומה למשארז"ל בטוכה (נב, א) "ומה לע"ל שטוסקין בהס"פ ואין יצה"ר שולט בהם אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד כו'", כי בקרי"ס הייתה יתרה מזה (כפרש"י): זה אלי — הוי מראין אותו באצבע.

(22) ראה פרש"י בראשית ה, יו, וראה לקמן ע' 164 הערה 19.

(23) יד, לא.

(24) וארא ה, א.

(25) מקץ מא, מד.

אדרבא הי' מתאים יותר לומר "ה' נביאה אחות משה", אשר גם אז היתה מובנת הכוונה: מאחר שאין מאורע זה שייך לנבואה, מוכרח לומר ש"הנביאה" נמשכת למ"ש אח"כ "אחות משה", ויתירה מכשכותב "אחות אהרן" שהכוונה שהיתה "אחות" — ב"דרגת" — משה בנבואה, ועפ"י מש"כ רש"י בספר בראשית עה"פ יי' "שמעון ולוי אחים" "בעצה אחת וכו'".

ואף שנאמר יי' "ולא קם עוד נביא בישראל כמשה" — הרי מפרש תומ"י שזהו בענין "אשר ידעו הוי' פא"פ", ואדרבא הבטיח משה יי' "נביא מקרבך מאחריך כמוני יקים לך ה'א".

ובדוחק י"ל: שבנדוד"ד הרי אין מספיק להיות "אחות משה" בתור "נביאה", שה"ז בדוגמת "נביא — כמוני" שלא יעשה דבר גדול בזמן משה מבלי לשאלו, כ"א צ"ל נביאה שנתנבא קודם משה, בימי עמרם ויו"כ בד וכו', וכו"ל.

וכיון שדוחק הוא, שהרי אין המדובר בנבואה, ועוד ועיקר — הרי כל בני"אמרו שירה — והחידוש הוא רק בזה שגם הנשים תאמרנה (והרי אף הן היו באותו הנס) — לכן מביא רש"י פי' ב' "ד"א אחות אהרן כו'", היינו שישנו עוד טעם למה מפרש דרגת מרים ע"י המלים "אחות אהרן" (ולא "אחות משה") — "לפי שמסר נפשו עלי' כשנצטרעה נקראת על שמו" היינו שכן היו קורין אותה יי', ומכיון

דהנה לכאורה טפי הול"ל "הנביאה בת עמרם" אביו של משה, משא"כ "אחות אהרן" שהי' נביא (וטפל) ל"משה — ומאחר שהכתוב מדגיש "ה' נביאה אחות אהרן" עכ"ל שכוונתו לומר שתוכן הנבואה הוא הדיוק אהרן ולא משה — "קודם לידת משה" — (כי באם כוונתו רק לומר שהתנבאה מכבר, הול"ל "הנביאה מאז" וכיו"ב), "אמרה עתידה אמי שתלד בן וכו'".

ובזה מודגשת גדולת דרגת נבואתה (וערכה לדרגת משה) יי' (א) התנבאה וידעה מקודם שעתידי משה (רבן של ישראל — וכולם בטלים אליו) להיולד. (ב) התנבאה בענין שאינו שייך אלי' ביחוד (כ"א בענין השייך לעמרם ויו"כ בד וכו'). (ג) עתידה אמי שתלד — היינו שעמרם ויוכבד בעולם ובכ"ז הנבואה באה על ידה —

שמכ"ז מוכח שדרגת נבואתה היתה גדולה ביותר יי'.

וזהו כוונת הכתוב לומר: מכיון שהיתה נביאה, ולא עוד אלא שהתנבאה קודם (ועל) הולדת משה, לכן — "ותקח מרים וגו' ותען להם מרים וגו'" "ותצאן כל הנשים אחרי' גו'".

ד. אבל לכאורה אי"ז מספיק עדיין:

כיון שכוונת הכתוב לספר ערך נבואתה לגבי משה, ולכן מפרש תוכן נבואתה "אחות אהרן", כנ"ל — הרי

(26) ועפ"י מובן בפשטות מה שלא העתיק רש"י גם התיבות "שמושיע את ישראל" (ראה לעיל הערה 10) כי עיקר הדיוק הוא להדגיש גודל דרגת נבואתה אבל אינו נוגע כ"כ תוכן הנבואה.

(27) להעיר מרמז"ם הלי' יסוה"ת פי"ז ה"ז: "הנביא אפשר שתהי' נבואתו לעצמו בלבד להרחיב לבו ולהוסיף דעתו וכו' ואפשר שישולח לעם מעמי הארץ וכו'".

(28) ויחי מט, ה.

(29) ברכה לה, י"ד.

(30) שופטים יח, טו.

(31) משא"כ לפי הגירסא שבדפוס שני (לעיל הערה 6) הכוונה רק שהכתוב כאן קוראה כן, ולא שכן נקראה בכלל.

(לפני מאמר זה) בביאור מ"ש "ותלך העלמה וגו'" — "מלמד שהלכה ב- זריות כעלמה", שמה מובן שעם היר- תה קטנה בשנים, היו בה תכונות של גדולה ("עלמה"), וראוי היתה שתחול עלי' גבואה יי'.

מו, כי בלימוד פש"מ אין הכרח שהיתה אז קטנה, וראה לקמן שו"ג הב' להערה 37.

36) שמות ב, ת. וראה פרש"י שם ובהערה הבאה.

37) ובנוגע להגירסא בדפוס שני (ראה לעיל הערה 2) שאינו מצוין למס' סוטה, י"ל ע"פ המדובר כמה פעמים שבמקום שהפ' מובן ע"פ מ"ש רש"י עצמו לפניו אי"צ לפרשו — ובגדו"ד, הרי דרש הג"ל מובא גם בפרש"י (שמות שם), ואעפ"כ לפי רוב הדפוסים מצוין רש"י למס' סוטה, כי

(א) בגדו"ד אינו מפרשו, כ"א מרמזו, (ב) בפרש"י הלשון "הלכה בזריות

ועלמות כעלמ" (ולא "כעלמה"), שמה מר- כן שכונתו רק לתרץ "העלמה למה ליי" (רא"ם שם) *, ומתרץ שהלכה כעלם (זכר) — תקיף וחזק, ובמילא אין זה שייך להשאלה אם היתה כקטנה או גדולה, כי גם אם היתה גדולה קשה כנ"ל ("העלמה ליי" **), ולאידך, גם אם היתה קטנה אין שום הוכחה שבכל תכונותי ועניני היתה גדולה וכו', כי עיקר הדיוק הוא שהלכה כר' כעלם (זכר — תקיף) אבל בוראי שלא היתה כעלם (זכר) בכל עניני', משא"כ במס' סוטה הלשון "שהלכה בזריות כי עלמה", ובמילא מובן שכונתו לתרץ איד

(*) ומש"כ בחזק"ג מהרש"א (סוטה שם) שההכרח הוא לפי שלפניו קוראה "אחותו" וכאן קוראה "עלמה", צ"ע, כי כן דרך המקראות לשנות מפני יופי ה' מליצה, וכנראה בתיבת העלמה גופא שמתחלה כתוב (ח"ש כד, יד) "והי' הנערה אשר אומר אלי' וגו'", ואח"כ כתוב בענין זה עצמו (שם, מג) "והי' העלמה היוצאת וגו'".

(**) ועפ"ז מובן שגם מפרש"י זה אין הכרח שחיתה אז קטנה.

שנקראה ע"ש אהרן, לכן קוראה ה' כתוב "אחות אהרן".

ומתחיל רש"י פירושו השני בתיבת "ד"א) אחות אהרן" — להדגיש, שאין זה ד"א בתירוצו הקושיא איך "ותקח מרים וגו'" בפני משה כ"א רק ד"א בתיבות "אחות אהרן" (ולא "אחות משה"), אב"ל התירוצו על הקושיא הג"ל — הוא כפי' הראשון יי'.

אבל לפי ד"א זה קשה יי' שהרי כאן מדובר בקרי"ס — ונקראת על שמו" של אהרן — "אחות אהרן" ולא "אחות משה" — מצד מאורע שאירע כמה זמן אח"כ!

ועוד ועיקר — כאן צ"ל הדיבור במעלתה של מרים ואיך יקראנה אחות אהרן — המזכיר שנצטרעה! — ולכן פ'י הא' קודם.

אבל לכאורה אין מקום לומר בפש- טות הכתובים שהתגבאה קודם שנולד משה, שהרי היתה אז קטנה עדיין יי' — לכן מוסיף רש"י כדאי' בסוטה, ושם (משא"כ במס' מגילה) אמרו"ל

32) להעיר ממכילתא שעל התיבות "ו- חק מרים הנביאה" מבאר: "וכי היכן מצינו שנביאה היתה כו' אלא שאמרה לאבי' וכו'", ואח"כ בפיסקא בפ"ע, על התיבות "אחות אהרן" מקשה "ולא אחות משה כו' אלא לפי שנתן אהרן נפשו כו'".

33) ועפ"ז מתורץ כפשטות מה שהקשה בתורת, שלפי פ'י הב' למה דוקא במקום זה יחסה הכתוב כן, ולא במקום אחר שזכר שמה.

34) אבל עכ"פ אפשר לאומרו, וכפרש"י (בראשית ב, יד): "עדיין לא היו וכתב המקרא ע"ש העתיד", אבל דוחק הוא, כי שם הרי אי"א לקרותו בשם אחר, משא"כ בגדו"ד.

35) ראה שמו"ר פ"א, יג. ומסתם זה אין זו קושיא פשוטה, ומפרשה רש"י בר-

משה, ובפי' הב' מבואר ש"נקראת על שמו" של אהרן — היינו שבטילה וטפילה אליו וע"י מס"נ דאהרן עלי' — פעל אשר יכופר דיבורה וכו'; ונת"ל שגם לפי' הב' "מרים הנביאה אחות" — מדגיש גודל מעלת מרים: זה ש"ישנן מעלות במרים, ספי' המלכות (התחלת פרש"י) הוא לפי שבטילה לאהרן, בחי' שושבינא דמטרוניתא, ז"א, שלמעלה ממנה (פי' הב').

ומזה הוראה מיוחדת לנשי ובנות ישראל: שאף שכו"כ מעלות בהן, שאין בהאנשים "עד שלעת" "נקיבה ת" סובב גבר" (מ"מ עליהן לדעת אשר, כמרו"י "איווהי אשה כשרה העושה רצון בעלה", ועי"ז דוקא תבור אנה לידי גילוי המעלות הנמצאות בהן.

והוראה זו היא לא רק בנוגע לאותן המעלות אשר נראה בגלוי שהן מקב"לות מבעליהן, אלא גם — להמעלות שישנן בהנשים מצ"ע, וכמרומו ג"כ בפרש"י דילן:

דלכאורה אי"מ: למה כאמת (אהרן מסר נפשו עלי', ולכן) "נקראת על שמו" של אהרן דוקא? אמנם הטעם

ה. מ"ינה של תורה" בפי' רש"י דילן:

מרים מורה על ספי' המלכות — ובספירת המלכות מוצאים אנו ב' ענינים: ספירת המלכות מושרשת בעצמות, למעלה מכל הספירות; ספי' המל', "לית לה מגרמה כלום" (בדוגמת הלבנה שנמשלה אלי'), כ"א רק מה שמקבלת מהספירות שלמעלה ממנה: ולפי שהיא בבחי' ביטול גמור, ורק מקבלת מהספירות שלמעלה ממנה, לכן אפשר שיורגש בה כת ה' עצמות שישנו בהאור הנמשך אלי' (אף שאינו מורגש בהספירות שלמעלה ממנה).

עד"ז הוא במרים — ומרומו הדבר כב' הפירושים שברש"י:

פי' הראשון מדבר במעלותי' של מרים — שהיתה נביאה, ונביאה גדולה ומנבאה (ומגלה וממשיכה) לידת

כתוב "העלמה" והלא היתה עדיין קטנה, ומתקן, שהלכה בזריות כגדולה (נקבה), ובמילא אפ"ל שבכל עניני' היתה כן.

(38) ראה שעה"פ (שמות ב, ד). הגהות מהרח"ו לוח"ב יב, א.

(39) ראה אגה"ק סי' כ (קל, ב). לקו"ת ואתחנן ה, ג ואילך, ד"ה יחינו תרני"ט. המשך תרס"ו ע' שלח, שמה ואילך, תקנו. המשך ר"ה תש"ח פכ"ד ואילך, ובכ"מ.

(40) ע"ח שער א"א ספ"ג.

(41) ראה ד"ה אשרי העם תש"ג סי"ג.

(42) ראה אוה"ת בראשית ד"ה ויאמר לו יהונתן ס"ה (ט, ב ואילך).

(43) ראה ד"ה יחינו שם. המשך תרס"ו שם ע' תקנו.

(*) אף שגם עלמה היא רכה בשנים (ראה ישעי' ז, יד ובפי' חרד"ק ומצודת ציון) אבל מ"מ אינה קטנה (ראה משלי ל, יט. תהלים סח, כו ובמפרשים שם. ועוד).

(44) בהעלותך יב, יא ואילך.

(45) זח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ובכ"מ.

(46) וראה אוה"ת תצוה ע' איתרנו.

ובכ"מ.

(47) ראה תענית (כג, ב): דאיתתא

שכיחא בביתא וכו'. וראה מפרשי התורה

ע"פ (ויקהל לה, כב) "ויבואו האנשים

על הנשים גו". וראה פרש"י (שם לה,

ח): "ואף אותן לא עכבו מלהביא לגדבת

המשכן כו". וראה פרד"א פמ"ה (הובא

בפרש"י מגילה כב, ב. ובטווא"ח סת"י).

פרש"י פינחס (כו, סד). ועוד.

(48) ירמ' לא, כא.

(49) תדאר פ"ט (בשינוי לשון).

שמטבע האשה לקרב וכו' יי, גם בזה
אומרים שהיא "נקראת על שמו" של
אהרן, שצריכה לקבל גם זה מהבעל
וכו'.

ולאיך מובן, שלאחר שמקבלת מ־
הבעל, מתגלות בה כל מעלותי עוד
באופן נעלה יותר מהבעל, והיא גם
משפעת מעלותי אליה, עד שלעת"ל
יבוא הדבר לידי גילוי, כי "נקיבה
תסובב גבר".

(משיחת ש"פ בשלח וי"ד שבט תשכ"ז)

בוה, כי צד השווה בהם: ענינו של
אהרן הוא "אוהב שלום ורודף שלום
אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" יי;
וכן ענינה של מרים הוא "פועה ומד־
ברת והוגה לולד כדרך הנשים המפיי־
סות תינוק הבוכה" יי — ולכן הוא
מסר נפשו עלי, ונקראת על שמו.

ובזה הרמז, שאף בהענינים שהן
ממעלות הנשים מצ"ע, וכלשון רש"י
"כדרך הנשים המפייסות וכו'", היינו

(50) אבות פ"א מ"ב. וראה אדר"ג
פ"ב, ג.
(51) פרשי שמות א, טו.

(52) וראה פרשי (קדושים יט, ג):
שמשולתו בדברים.

ב ש ל ח *

לך אלא משום שבות". ומבואר בגמ' : שר"ש מפרש בזה טעמן של ב' הלכות : "מקום שהתירו לך חכמים מש"לך נתנו לך" קאי על הדין הנ"ל דמי שהחשיך חוץ לתחום כו' ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמות יכנס וע"ז הוא מסביר כאן שמכיון שזה "שלך", "שכבר הוא בתוך תחומו" — "נתנו לך", "יכנס", היינו דכל זמן שהוא נמצא בתוך ט"ו אמות הרי הוא עדיין בתוך התחום, ולכן התירו לו ל"כנס.

וההמשך שאומר "שלא התירו לך אלא משום שבות קאי על דין אחר המפורש במשנה דלעיל שם פ"י : "קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה ואם בתחלה כאן וכאן אסור" — וע"ז פליג ר"ש ואומר (בבביתא, המובאה בגמ' : בן לוי שנפסקה לו נימא בכנור קושרה ר"ש אומר) "עונבה" — וטעמו הוא מבאר במשנה בסיום המס' "שלא התירו לך אלא משום שבות", היינו (כמבואר בגמ' שם) "עניבה דלא אתי לידי חיוב חטאת שרו לי' רבנן, קשיי רה דאתי לידי חיוב חטאת לא שרו לי' רבנן".

והקישור שבין ב' ענינים אלו פ"י רש"י : "והכי קאמר ר"ש לת"ק אע"פ שהקלתי במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת כנור, דהתם משלך נתנו לך, אבל כאן לא התירו אלא שבות", ובתוס' : כ' : "דהתם לאו קולא הוא

א. עה"פ : "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" ארו"ל : (והובא בפ"רש"י) "אלו אלפים אמה" של תחום שבת, היינו שמפסקו זה למדו האיסור * לצאת חוץ לתחום של אלפים אמה מן העיר בשבת.

והנה בדיני תחומין נחלקו ר"ש ור"ב בנן במס' עירובין ספ"ד י, וז"ל המשנה : "מי שהחשיך חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמות יכנס שאין המשוחות ממציין את המדות מפני הטועין" — פ"י, שר"ש סובר שכשמודדין ומסמנין את המקום שבו מסתיימין אלפים אמה מהעיר, "אין ממציין את המדות" להציב הסימן בסוף אלפים אמה, אלא מקצריין את המדה וכונסין את הסימן לפנים התחום ט"ו אמה — "מפני טועי המדה שאין מכירין את הסימן ופעמים הולכין להלן ממנו וחוזרין ולא אדע" תייהר"י, ולכן גם מי שהחשיך חוץ לתחום אם הוא בתוך ט"ו אמה חוץ לתחום, יכול הוא ליכנס לפנים התחום, כי באמת נמצא הוא תוך אלפים אמה של התחום.

וטעם זה של ר"ש נאמר באופן של כלל : במשנה האחרונה של המסכת ספ"י : "ר"ש אומר מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך שלא התירו

(*) וסיום מסכת עירובין.

(1) פרשתנו טו, כט.

(2) עירובין נא, א.

(2*) ראה לקמן סו"ס וא"ו.

(3) שם נב, ב.

(4) רש"י שם ד"ה מפני.

(5) ראה מהרש"א סוף עירובין שזה "כלל בכל דיני מסכת עירובין".

(6) קה, א.

(7) קב, ב.

(8) שם קה, א ד"ה קושרה.

(9) שם ד"ה אמר ר"ש. וכ"כ בפיה"מ להרמב"ם שם.